

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН І ГЕОГРАФІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали V Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(28 лютого 2022 р., м. Харків)**

**Харків
2022**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра суспільно-економічних дисциплін і географії
Обласний комунальний заклад Харківський організаційно-
методичний центр туризму"**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали V Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(28 лютого 2022 р., м. Харків)**

**Харків
2022**

УДК: 338.48:911: 322: 314.1: 37:502:551:63: 504:379.852

Редакційна колегія:

О.О. Ніколаєнко – д.і.н, професорка кафедри історії України Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

П.І. Лоцман – к.г.н, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

О.О. Зеленько - к.е.н, доцент, завідувач кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцентка кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцентка кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директорка обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму";

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № 3 від 16.03.2022*

Географія та туризм: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (28 лютого 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. Лоцмана П. І. Харків: ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2022. – 256 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто освітні тенденції і проблеми дистанційного навчання у галузях географії, краєзнавства та туризму, проблеми природокористування, екологічної безпеки, економічної географії, висвітлено питання про стан і розвиток туризму в світі та Україні, в т.ч за умови карантинних обмежень, туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2022

<i>Шевчук О.С., Полянський С.В., Карнюк З.К., Чижевська Л.Т., Качаровський Р.Є.,</i> ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ОБ'ЄКТИ БАСЕЙНУ Р. ВОРОНКА ЯК РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ.....	161
<i>Паньків Н. М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ АТРАКТИВНОСТІ ГАЛИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	167
<i>Береговий Д.В., Добровольська В.А.</i> ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО.....	172
<i>Нікіфорчук Р.І., Добровольська В.А.,</i> ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ ХЕРСОНЩИНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	179
<i>Малахіті Г.А.</i> ГРЕЦЬКИЙ ПАРК МІСТА ОДЕСИ – ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБ'ЄКТУ	185

Розділ 5. Тенденції розвитку туристичної галузі в Україні й світі.....194

<i>Поручинська І. В., Поручинський В. І., Слащук А. М.</i> ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ.....	194
<i>Масюк Ю.О., Білоус С.В., Мункачій І.З.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНСЕНТИВ-ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	198
<i>Габа М.І.</i> КОНГРЕСОВИЙ ТУРИЗМ - НАЙБІЛЬШ ДИНАМІЧНИЙ СЕГМЕНТ РИНКУ ДІЛОВИХ ПОДОРОЖЕЙ.....	207
<i>Мельник Н.В., Мельник А.В., Єрко І.В., Качаровський Р.Є.,</i> ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА НОВОВОЛИНСЬКОЇ ТГ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ.....	211
<i>Білоус С.В., Грицишин А.Т., Красько А. Б., Масюк Ю. О.,</i> КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ МІСТА ЛЬВОВА НА ПРИКЛАДІ ХОЛДИНГУ ЕМОЦІЙ «!FEST».....	221
<i>Монастирський В.Р., Ганич Н.М., Гаталяк О.М.,</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АПІТУРИЗМУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	231
<i>Макеєва М. О.</i> РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	237
<i>Бойко А.А., Добровольська В.А.</i> ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ НА ХЕРСОНЩИНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	241
<i>Скорогод О. В.</i> ГІРСЬКОЛИЖНИЙ ТУРИЗМ НА ХАРКІВЩИНІ .	248

Скорогод Олена Володимирівна
студентка III курсу спеціальності «Середня освіта. Географія»,
Харківський національний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди, м. Харків

ГІРСЬКОЛИЖНИЙ ТУРИЗМ НА ХАРКІВЩИНІ

Науковий керівник: Муромцева Ю. І., к.е.н., доцент,
доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії
Харківський національний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди, м. Харків

Туризм є невід’ємною частиною економіки кожної країни. І Україна – не виключення. Всього за рік нашу країну відвідують приблизно 20 мільйонів туристів. В основному сфера українських туристичних інтересів включає в себе активні види відпочинку та спортивного туризму. Популярними також є подорожі-експедиції, де предметом обстеження вважається багата і різноманітна археологічна та релігійна історія країни, її культура та природа[1]. Оскільки Харківщина – один з найбільш розвинених промислових регіонів України та півдня Східної Європи, де провідну роль відіграють підприємства машинобудування, металообробки, енергетики та військово-промислового комплексу, можна розглянути саме її гірськолижний туризм.

Вивченням рекреаційних ресурсів, туристичного потенціалу регіону займалися українські вчені - П. Масляк, Л. Божко, І.Смаль, М. Покогодна, С. Горський, Ю. Яковенком. Т. Пархоменко, В.Стафійчук, Н.Фоменко, Б. Данилишин, М. Хвесик, Ю.Муромцева, В. Голян, Є. Ємельянова та інші. Проте. Не достатньо висвітлені можливості Харківського регіону щодо зимового туризму та гірськолижного зокрема.

Що потрібно для будівництва гірськолижних комплексів? Найголовнішими трьома показниками рівня розвитку такого виду туризму є: рельєф, наявність гір та клімат. Якщо казати про рельєф, то він являє собою

хвилясті рівнини, розчленовані річковими долинами, балками і силовими ярами. Абсолютні висоти коливаються від 236 м (у відрогах Середньоросійської височини на північний захід від Золочева) до 59 м (у заплаві Сіверського Дінця на межі Харківської та Донецької областей). Відносні висоти сягають значних величин у долинах крупних рік – до 50-100 м і навіть 150 м (у долині Сіверського Дінця). Рельєф північної частини Харківщини має пряму відповідність до тектонічної структури платформи: до Воронезького кристалічного масиву (підняття платформ) приурочена Середньоросійська височина. А ось Донецькій височині (у межах області) відповідає пониження у фундаменті платформи – Бахмутська улоговина. Північна частина Харківщини лежить в межах південно-західного і південного схилів Середньоросійської височини. На південному сході тягнуться відроги Донецької височини. Західну та південно-західну частини області займає Полтавська рівнина. У центральній та східній частинах теж переважають низовинні рівнини. Уздовж лівого берега Сіверського Дінця широкою смугою тягнеться рівнина, що являє собою річкові тераси різного віку [2].

Клімат Харківської області помірно континентальний. Він характеризується: значним показником (27°C) амплітуди середньомісячних середніх температур (від $+20^{\circ}\text{C}$ в липні до -7°C в січні); переважанням опадів у теплий період року – максимум припадає на червень (> 65 мм), мінімум – на лютий (< 35 мм), при середньорічній кількості біля 500 мм (в інтервалі 457–569 мм); радіаційним індексом сухості Григор'єва–Будико біля 1, що відповідає умовам оптимального співвідношення тепла та вологи в багаторічному розрізі; характерним ходом відносної вологості із вираженим мінімумом у травні (до 60%) і максимум взимку (грудень–січень до 85%) та абсолютною вологістю від 1–2 гПа узимку до 15 гПа влітку в липні; ходом сонячного сяйва з максимум тривалості в липні (до 300 год.) та мінімум в грудні (біля 25 год.) тощо. Кліматичні ресурси Харківської області вельми

сприятливі для літніх видів рекреаційної діяльності, адже тривалість сприятливого періоду становить 130 днів у північній частині області і 150–158 днів в центральній і південно-східній частинах. Значні також і коливання за окремими рекреаційними типами погод. Кількість днів з прохолодними погодами підвищується з півдня-південного-сходу на північ-північний-захід із 36 до 48 днів. Дні зі сприятливими типами погод у теплий період практично безперервно слідують один за другим, або переривається одним-двома дискомфорфтними днями, що не знижує високу туристичну оцінку кліматичних ресурсів області для літніх видів відпочинку і туризму [3].

Ці всі перераховані фактори прямо впливають на реалізацію гірськолижного харківського туризму. Систематизувавши їх, можна сказати, що рельєф нашої області не є сприятливим для гірськолижного спорту, тому що не виділяється значними висотам, а характеризується в основному рівнинними ландшафтами (нижче 1000 м) [4].

Рис. 1 Схили ГЛК Харківської Швейцарії.

Найпопулярнішим гірськолижним комплексом є «Харківська Швейцарія» (Рис.1.) (гірськолижний курорт «Екстрим-стиль») – сучасний гірськолижний комплекс з доглянутими трасами довжиною до 400 метрів. Сезон може тривати з середини листопада до середини березня. Основна перевага курорту – місце його розташування (у передмісті Харкова, на відстані декількох кілометрів від центру міста). Тут знаходяться дві траси довжиною 300 м, два бугельні витяги з пропускною здатністю 600 осіб на годину, траса для тюбінгів, послуги прокату (лижі, сноуборд, взуття). Ті, хто ще не дуже впевнено стоїть на лижах або сноуборді, мають можливість кататися на спеціальній трасі для новачків або ж скористатися послугами інструктора. Також на території «Харківської Швейцарії» існує парк екстриму – невеличкий сноуборд-парк, де є все необхідне для екстремальних трюків (перила, бокс і трамплін) [5].

Наступний за популярністю комплекс після «Харківської Швейцарії» - «Альпійська долина» (Рис.2-3) . Це гірськолижний курорт з системою штучного засніження, який розташований біля села Борова Харківської області.

Рис. 2 -3 Схема ГЛК «Альпійська Долина»

Відвідувачі можуть кататись тут з грудня до квітня. Снігові гармати засипають гірськолижні траси вночі, щоб не заважати відпочиваючим. Проте з мінусів можна виділити, те що в пунктах прокату дуже мало спорядження, тому краще не ризикувати, та приїздити зі своїм. На території комплексу присутні дві траси по 400 метрів завдовжки кожна. В темну пору доби вони освітлюються. Біля них розташовані кафе та медпункт. Переваги курорту – це два бугельні підйомники та спеціальна траса, де можна кататись на надувних санках. Влітку в «Альпійській долині» також є можливість активно провести своє дозвілля. В комплексі є озеро, в якому ловлять рибу. На березі озера можна купатись та засмагати. Крім цього, можна покататись на конях [6]. Наступний - Гірськолижний комплекс ХАІ. Курорт розташовується поруч з Національним аерокосмічним університетом імені Миколи Жуковського «Харківський авіаційний інститут». На базі комплексу працює спортивний клуб «Віраж», професійні тренери якого навчають азам сноубордингу та катання на гірських лижах. Раніше на місці цього комплексу проходила лінія оборони Харкова. Після закінчення Другої Світової Війни цю територію засадили деревами. Пізніше у місцевих ентузіастів з'явилася ідея облаштувати тут гірськолижну трасу. Яри засипали землею із котловану майбутнього гуртожитку ХАІ. На їхньому місці з'явилася гора, на якій згодом встановили підйомник. З цього моменту й почалась історія гірськолижного комплексу ХАІ. У зимовий період року на території курорту працює відкритий каток. Поряд є пункт прокату ковзанів. На території комплексу періодично проводяться змагання зі сноубордингу та гірських лиж. У них беруть участь аматори, студенти ХАІ та спортсмени. Влітку гірськолижний комплекс ХАІ не працює. Перевагами комплексу є основна лижна траса, навчальна траса, дитяча траса, сноубордпарк, схили для катання на санчатах, бугельний підйомник, мультиліфт, дитячий мотузковий підйомник, траси освітлені, пункт прокату спорядження та індивідуальні заняття з інструктором [7].

Також одним з найпопулярніших курортів зимового відпочинку харків'ян та гостей міста є гірськолижний курорт Анжер. Анжер надає широкий спектр зимових розваг як для сім'ї, так і для професіоналів зимових видів спорту. На базі цього курорту розроблено два основних спуску. Один протяжністю 350 метрів, другий - 450 метрів. Є лижна гірка для дітей довжиною до 150 метрів. Перепад висот в середньому становить 60 метрів. Є можливість зробити лижну прогулянку лісом. Присутній каток. Постійний ШЕПШий покрив забезпечують установки штучного засніження. На курорті працює два двомісних бугельні витяги і один підйомник системи бебі-ліфт. Середній час очікування черги на підйомнику становить 10 хвилин. Є можливість взяти напрокат спорядження, яке буде у нагоді. Курорт знаходиться в працюючому стані весь рік. Окрім зимових розваг, тут представлений різноманітний вибір інших: більярд, тир, пейнтбол[8].

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що не тільки в Західній Україні (Львівська, Івано-Франківська обл.) розвинутий гірськолижний відпочинок. Харківська область також розвинута у цьому напрямі, але на низькому рівні. Головною причиною цього є несприятливі природні умови. Також можна відокремити декілька недоліків:

- Недостатньо спорядження на прокат;
- Не всі комплекси працюють весь рік;
- Недостатньо різноманітні в плані дозвілля;
- Флора і фауна не виділяється по різноманітності.

По цим пунктам, можна зроби ще один висновок - наша область практично не має передумов для розвитку гірськолижного спорту, проте ми максимально використовуємо свої наявні потужності для розвитку цього виду спорту та відпочинку. Для покращення даної ситуації можна лише:

- Обновити та докупити (якщо потрібно) спорядження для катання;
- Різноманітити дозвілля туристів;

- Поширювати інформацію про гірськолижні курорти в Харківській області;
- Збільшити кількість гірськолижних комплексів не тільки на території нашої області, а і всієї країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альпійська долина [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/71624_gornolyzhnyy-kurort-alpiyskaya-dolina.htm;
2. Гірськолижний комплекс "Харківська Швейцарія" [Електронний ресурс]. 2021. Режим доступу: <https://discover.ua/locations/gornolyzhnyy-kompleks-harkovskaya-shveycariya>;
3. Гірськолижний курорт Анжер [Електронний ресурс]. 2019. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/71627_gornolyzhnyy-kurort-anzher.htm.
4. Гірськолижний курорт ХАІ [Електронний ресурс]. 2019. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/71844_gornolyzhnyy-kurort-hai.htm;
5. Ємельянова, Є. С. "Сучасні інтернет-технології як метод формування професійної комунікативної культури (з досвіду міжнародної співпраці)/Ємельянова ЄС." *Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи: М-ли Всеукраїнської науково-практичної конф.* Vol. 16.
6. Жук Л.Я., Ємельянова Є.С., Ільєнко О.Л. Дидактична роль інноваційних інформаційних технологій у сучасному освітньому просторі. (2010). ХНТУСГ
7. Кліматичні умови Харківської області [Електронний ресурс] // Харківський Рекреолог. – 2021. – Режим доступу: https://recreation.at.ua/index/klimatichni_umovi_kharkivskoji_oblasti/0-12;
8. Муромцева Ю. І. Методичні рекомендації до курсу "Рекреаційні

ресурси світу" для студентів спеціальності 014 Середня освіта. Географія всіх форм навчання / Ю. І. Муромцева, П. І. Лоцман, С. В. Некос ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2021. – 31 с.

9. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник / М. М. Покоłodна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.

10. Сегіда К. Ю., Редін В. І., Чабань М. Т. Географія Харківської області: навчально-методичний комплекс для самостійної роботи студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Географія», зі спеціальності «Економічна та соціальна географія». – Харків, 2012. – 56 с;

11. Семененко А. О., Муромцева Ю. І. Маловідомі рекреаційні ресурси Харківської області // Географія та туризм : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, 26 лют. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди ; за заг. ред. О. Г. Стадника. – Харків : ХНПУ, 2019. – С. 190–194.

12. Харківщинознавство – Харків: "Гімназія", 2013. – 448 с. – (4-е видання).